

การพัฒนาสมรรถนะครูระดับประถมศึกษาประเทศไทย 4.0

Competence Development of Elementary Teachers in Thailand 4.0

วันที่รับบทความ: 15 กุมภาพันธ์ 2565

วันที่แก้ไขบทความ: 24 มีนาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ: 25 มีนาคม 2565

ฐาปวี หนองหารพิทักษ์¹

เพ็ญศรี ฉิรินัง²

อรุณ รักธรรม³

อุดมวิทย์ ไชยสกุลเกียรติ⁴

บทคัดย่อ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทต่อการประยุกต์ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ การเรียนการสอน ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะครูระดับประถมศึกษาประเทศไทย 4.0 จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับการเรียนรู้เท่าทันยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง ทั้งการพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี ทักษะการสอนใหม่ เทคนิควิธีการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ รวมทั้งจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปสู่กรอบความคิดใหม่ และการพัฒนาไปสู่ยุคประเทศไทย 4.0 ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ กระบวนการเรียนการสอนดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลได้ ต้องดำเนินการทั้งสมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน จึงจะทำให้เป็นครูระดับประถมศึกษาประเทศไทย 4.0 อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะ ครูประถมศึกษา ประเทศไทย 4.0

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ e-mail: thapawee.kik@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

³ ศาสตราจารย์ ดร. ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Competence Development of Elementary Teachers in Thailand 4.0

Received: February 15, 2022

Revised: March 24, 2022

Accepted: March 25, 2022

Thapawee Nongharnpitak ¹

Pensri Chirinang ²

Arun Raktham ³

Udomvit Chaisakunkerd ⁴

Abstract

Nowadays, information technology has become an important part of an application in teaching and learning. Thus, the competence development of elementary teachers in Thailand 4.0 must be adapted to the learning with the changing era. They are expected to improve their technology and new teaching skills continuously, to apply techniques that encourage students to learn from experience, to arrange activities that relate classrooms to external sources, to create a learner-friendly environment, and to implement action learning so that learners can adapt themselves to a new conceptual framework and development to Thailand 4.0 appropriately. However, in order for the teaching and learning process to be achieved, core competencies and functional competencies must be implemented in order for them to truly become elementary teachers in Thailand 4.0.

Keywords: competence development, elementary teachers, Thailand 4.0

¹ Doctor of Public Administration, College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin
e-mail: thapawee.kik@gmail.com

² Assoc. Prof., Ph.D. of Public Administration, College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin

³ Prof., Ph.D. of Public Administration, College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin

⁴ Assoc. Prof., Ph.D. of University of Technology Rattanakosin

บทนำ

ครู เป็นผู้ที่มามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ครูจึงต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีชีวิตรในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน หรือ 4C's คือ 1) การสร้างสรรค์ (creativity and innovation) มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างเป็นระบบ ลองทำสิ่งใหม่ ๆ คิดนอกกรอบ อันจะนำไปสู่สิ่งใหม่ ความคิดใหม่ วิธีการใหม่ ซึ่งเรียกว่า นวัตกรรม 2) การคิดแบบมีวิจารณญาณ (critical thinking and problem solving) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ตามสถานการณ์มุมมองที่หลากหลาย รู้จักประยุกต์วิธีการแก้ปัญหามาใช้กับเรื่องใหม่ได้ 3) การสื่อสาร (communication) สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้องเหมาะสม ในสถานการณ์ที่แตกต่าง รับข้อมูลและสามารถตีความได้ถูกต้อง นำเสนอต่อผู้อื่นได้ชัดเจน ปรับใช้สื่อและเทคโนโลยีให้เหมาะสม และ 4) ความร่วมมือ (collaboration) มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถปรับตัวให้ทำงานในสถานการณ์ที่แตกต่าง ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลควบคู่ไปกับการรับผิดชอบต่อส่วนรวม ดังนั้น ครู ต้องตระหนักถึงความสำคัญในอาชีพและหน้าที่ของตน โดยครูต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง และเป็นต้นแบบด้านคุณธรรมและจริยธรรมพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน เปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ตามแนวทางการจัดการศึกษา 4.0 ซึ่งเป็นแนวคิดตามความพยายามของรัฐบาลที่มีความมุ่งมั่นในการนำ “โมเดลประเทศไทย 4.0” หรือ “ไทยแลนด์ 4.0” มาปรับใช้ในการศึกษาให้สอดคล้องกับยุค 4.0 ซึ่งเป็นยุคที่มีการจัดการเรียนการสอนที่สอนให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้ มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการของสังคม ดังนั้น สิ่งที่จะทำให้การเรียนการสอนในยุค 4.0 มีประสิทธิภาพ จึงควรเน้นไปยังครูระดับประถมศึกษา เนื่องจากเป็น การศึกษาภาคบังคับที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน ในเวลาเรียน 6 ปี ตามมาตรา 54 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม และสติปัญญา มีวินัย มีทักษะที่จำเป็นในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และการ สื่อสารกับบุคคลอื่นที่ต้องใช้ความสามารถในการอ่านเขียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครู ต้องมีความรู้ ความสามารถเพียงพอในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาประเทศในยุค ประเทศไทย 4.0 โดยครูต้องทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีเรียนรู้และวิธีจัดระเบียบการ สร้างความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียน และมีบทบาทเป็นนักวิจัยพัฒนา กระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะครูระดับประถมศึกษายุคประเทศไทย 4.0 เพื่อเห็นถึงความสำคัญและ ประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาสมรรถนะครูให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

ประเทศไทย 4.0

ประเทศไทย 4.0 หรือ ไทยแลนด์ 4.0 ต้องการให้โครงสร้างเศรษฐกิจขับเคลื่อนไปสู่ “Value-based economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” ด้วยการเปลี่ยนผ่าน 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) เปลี่ยนการเกษตรแบบดั้งเดิมให้เป็นการเกษตรสมัยใหม่ 2) เปลี่ยนจาก traditional SMEs ไปสู่การเป็น smart enterprises หรือ startups ที่มีศักยภาพสูง 3) เปลี่ยนจาก traditional services ไปสู่ high value services และ 4) เปลี่ยนจากแรงงานทักษะต่ำไปสู่แรงงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะสูง ซึ่งการจะทำให้องค์ประกอบเหล่านี้เปลี่ยนแปลงและประสบความสำเร็จได้นั้น “คน” ถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนดังกล่าว คนที่จะเป็นกำลังสำคัญเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการเติมเต็มศักยภาพอย่างเต็มที่ เพื่อให้เป็นตัวหลักในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโต (people for growth) และจะก่อให้เกิดวงจรในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนอย่างแท้จริง (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560)

ประเทศไทย 4.0 มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจภาคอุตสาหกรรมมาสู่ยุคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต้องต่อยอดมาจากการสร้างสรรค์นโยบายในเรื่องต่าง ๆ มากมายหนึ่งในนั้นก็คือเรื่องการศึกษาของไทยนั่นเอง ดังนั้นจึงเป็นที่มาของคำว่าการศึกษาในยุคประเทศไทย 4.0 เพื่อให้หลักสูตรการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนสามารถตอบสนองเป้าหมายของประเทศไทย 4.0 และก่อนที่หลักสูตรการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพ ครูจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการขับเคลื่อน พัฒนา และถ่ายทอดความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และสร้างนวัตกรรมใหม่ เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์การศึกษาของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สมรรถนะครูสำหรับประเทศไทย 4.0

สมรรถนะครู McClelland นักจิตวิทยาของมหาวิทยาลัย Harvard อธิบายไว้ว่าสมรรถนะ (competency) เป็นคุณลักษณะของบุคคลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) ความสามารถ (ability) และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน (other characteristics) และเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ทำให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานได้ผลงานที่โดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากแรงผลักดันเบื้องต้น (motives) อุปนิสัย (traits) ภาพลักษณ์ภายใน (self-image) และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (social role) ที่แตกต่างกันทำให้แสดงพฤติกรรมการทำงานที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคลแนวใหม่ภาครัฐ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ส่วนราชการบริหารทรัพยากรบุคคลตามกรอบมาตรฐานความสำเร็จด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล (standard for success) เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อความสำเร็จของส่วนราชการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 15)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 26-38) ได้กล่าวว่า สมรรถนะครู ประกอบด้วย สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (core competency)

เป็นสมรรถนะร่วมที่ครูทุกคนต้องมีเพราะเป็นสมรรถนะพื้นฐานที่จะส่งผลให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 5 สมรรถนะย่อย ได้แก่

สมรรถนะที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (working achievement motivation) หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง

สมรรถนะที่ 2 การบริการที่ดี (service mind) หมายถึง ความตั้งใจและความเต็มใจในการให้บริการ และการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

สมรรถนะที่ 3 การพัฒนาตนเอง (self-development) หมายถึง การศึกษาค้นคว้า หาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

สมรรถนะที่ 4 การทำงานเป็นทีม (team work) หมายถึง การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือสนับสนุนเสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่นหรือทีมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธภาพของสมาชิกตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สมรรถนะที่ 5 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (teacher's ethics and integrity) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู

2. สมรรถนะประจำสายงาน (functional competency)

เป็นสมรรถนะเฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครูแต่ละตำแหน่ง ประกอบด้วย 6 สมรรถนะย่อย ได้แก่

สมรรถนะที่ 1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (curriculum and learning management) หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี และการวัด ประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

สมรรถนะที่ 2 การพัฒนาผู้เรียน (student development) หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

สมรรถนะที่ 3 การบริหารจัดการชั้นเรียน (classroom management) หมายถึง การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำ

สมรรถนะที่ 4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (analysis & synthesis & classroom research) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็น

ส่วนย่อย รวบรวม ประมวลหาข้อสรุปอย่างมีระบบและนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์ห้องกรหรืองานในภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

สมรรถนะที่ 5 ภาวะผู้นำครู (teacher leadership) หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนโดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

สมรรถนะที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (relationship & collaborative-building for learning management) หมายถึง การประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงานที่กล่าวมานั้น เป็นการกำหนดคุณลักษณะความสามารถ เพื่อพัฒนาครูผู้สอนในยุคประเทศไทย 4.0 ให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่โดดเด่นกว่าบุคคลอื่น ๆ รวมถึงบุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ครูนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของระดับประถมศึกษาได้อย่างสอดคล้องกับสภาพบริบทตามความต้องการจำเป็นอย่างแท้จริง

การพัฒนาครูยุคประเทศไทย 4.0

ครูมีบทบาทหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง คนทันโลก การเรียนการสอนในยุคประเทศไทย 4.0 ครูผู้สอนจึงต้องเปลี่ยนวิธีการสอนที่ไม่เป็นเพียงแค่ให้ความรู้และการท่องจำเท่านั้น แต่หันไปให้น้ำหนักกับการสร้างทักษะในการเรียนรู้และปรับตัวของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิดและกล้าที่จะผิด และกล้าที่จะสร้างสรรค์ผลงานให้ออกมาเป็นรูปธรรมเพื่อประโยชน์ของตนเองและผู้อื่น ด้วยทักษะการศึกษาที่เน้นการทำได้และลงมือทำ แล้วออกมาเป็นผลผลิตอย่างสร้างสรรค์ในลักษณะที่ตามให้ทันและก้าวไปข้างหน้ากับโลกได้อย่างชาญฉลาด (สุนันท์ สีพาย และไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2561, หน้า 14) ดังนั้น คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ในยุคประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย 7 ประการ ดังนี้ (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2561)

1. **สร้างและบูรณาการความรู้ได้** ครูจะต้องสามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มี มาใช้ในการสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ๆ

2. **มีความคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์** ครูจะต้องสอนให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด โดยสามารถคิดวิเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ และมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์

3. มีวิสัยทัศน์และตลกผลึกทางความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียน ครูจะต้องเป็นคนมีวิสัยทัศน์ เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนตลกผลึกทางความคิดได้ด้วยตัวเอง และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

4. ครูต้องรู้และเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ มีทักษะใหม่ ๆ พร้อมทั้งชี้แนะข้อดีข้อเสียให้ผู้เรียนได้ ครูจะต้องสามารถใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการศึกษาได้หลากหลาย และสามารถชี้ให้ผู้เรียนเห็นถึงข้อดีข้อเสียและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

5. มีทักษะการสอนผู้เรียนให้เติบโตเต็มศักยภาพและสร้างผลงานใหม่ ๆ ครูจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนตามวัยและให้มีการพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของผู้เรียนและเน้นให้ผู้เรียนเปลี่ยนจากเป็นผู้รับกลายเป็นผู้พัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งใหม่

6. ต้องเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม และชักชวนให้คนอื่น ๆ ทำเพื่อสังคม ครูจะต้องยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ รักษาคุณธรรมจริยธรรมและเป็นบุคคลหนึ่งในสังคมที่ช่วยให้สมาชิกในสังคมนั้น ๆ มีแนวทางในการปฏิบัติตนเองและสังคมที่เหมาะสม

7. มีบทบาทนำด้านการสอนและวิชาชีพ พัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและในวิชาชีพพร้อมกับผู้บริหารมากขึ้น ครูจะต้องมีบทบาทต่อการส่งเสริม พัฒนา และประเมินผลการเรียนรู้และวิชาชีพในโรงเรียนร่วมกับบุคลากร ผู้บริหารและชุมชน

นอกจากนี้ ดิเรก พรสีมา (2559) ยังให้ความเห็นว่า ครูในการศึกษายุคประเทศไทย 4.0 ต้องสามารถพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะ ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม การเรียนและทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ การสื่อสาร การใช้ข้อมูลสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารทางไกล การใช้คอมพิวเตอร์ ปัญญาประดิษฐ์ การคิดคำนวณ การสร้างอาชีพ และเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังต้องสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการการพัฒนาทักษะทางสังคม คุณธรรม จริยธรรม การเสริมสร้างสุขภาพอนามัย การเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี การจัดการเกี่ยวกับเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัว การเป็นผู้ประกอบการใหม่ การมีจิตสาธารณะ

ในการพัฒนาครูเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไปสู่ยุค Thailand 4.0 แล้วนั้น ครูต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนสำหรับการเรียนรู้ในยุคใหม่ของตนเอง ดังที่ ฤทธิพร เลขาหจรัสแสง (ม.ป.ป., หน้า 15-19) ได้เสนอทักษะที่จำเป็นสำหรับครูไทยในอนาคต (C-Teacher) 8 ประการ ได้แก่

1. Content ครูต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ และเชี่ยวชาญในเนื้อหาการสอนที่ตนรับผิดชอบเป็นอย่างดี

2. Computer (ICT) Integration ครูต้องมีทักษะในการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. Constructionist ครูต้องมีทักษะเป็นผู้สร้างสรรค์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้เองจากการเชื่อมโยงความรู้เดิมและประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ได้รับและได้จากการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ

4. Connectivity ครูต้องมีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาและสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน

5. Collaboration ครูต้องมีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูจะมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาที่ดีในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดการเรียนรู้จากรากฐานด้วยตนเองได้

6. Communication ครูต้องมีทักษะในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง รวมถึงการเลือกใช้สื่อ การนำเสนอ และการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

7. Creativity ครูต้องมีทักษะความคิดสร้างสรรค์ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด รวมถึงครูต้องเป็นมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว

8. Caring ครูต้องมีความมูทิตาจิตต่อผู้เรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจต่อผู้สอน และก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในลักษณะการตื่นตัวอย่างผ่อนคลาย ทำให้สมองเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ครูที่มีคุณภาพจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับการศึกษายุคประเทศไทย 4.0 ซึ่งเป็นการปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ เพื่อตอบสนองผู้เรียนระดับประถมศึกษาใหม่ ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ทุกชนิด พัฒนาบุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจตรงกัน โดยเฉพาะครูผู้สอนจะต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตตามศักยภาพ เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ผลงานหรือผลผลิตในเชิงสร้างสรรค์

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูระดับประถมศึกษาประเทศไทย 4.0

การพัฒนาสมรรถนะของครูไทย เป็นแนวทางการพัฒนาครูในยุคประเทศไทย 4.0 ที่จำเป็นอย่างมาก เพื่อให้ครูทุกท่านได้พัฒนาสมรรถนะต่อตัวเองและวิชาชีพที่ปัจจุบันถือว่ายังอยู่ในระดับปานกลาง (ครูศาสตร์ปัญญา, 2563) ดังนั้น จึงต้องมีแนวทางการพัฒนาครูระดับประถมศึกษาให้มีการปรับตัวเพื่อความยั่งยืนในวิชาชีพสอดคล้องกับยุคประเทศไทย 4.0 ดังนี้

1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน โดยการส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ สังเคราะห์ภารกิจงาน วางแผนการปฏิบัติงาน ติดตาม ประเมินผลของตนเองอย่างเป็นระบบ รวมถึงส่งเสริมให้ครูใฝ่เรียนรู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

2. การบริการที่ดี โดยการให้ครูมีความตั้งใจ เต็มใจให้บริการ บริการอย่างรวดเร็วทันใจ ไม่ล่าช้า โดยยึดความต้องการของผู้รับบริการเป็นหลัก มีการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

3. การพัฒนาตนเอง โดยการให้ครูเข้ารับการพัฒนาตนเองและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การเข้าร่วมประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน การค้นคว้าด้วยตนเอง รวมถึงให้ครูรวบรวมข้อมูล สังเคราะห์ ข้อมูลความรู้ และจัดหมวดหมู่ความรู้อย่างเป็นระบบ สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ พัฒนาองค์กร และพัฒนาวิชาชีพ

4. การทำงานเป็นทีม ส่งเสริมให้ครูร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน รับฟังความคิดเห็น และสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยนำวิธีการหรือเทคนิคการจัด ประสพการณ์ที่ได้ผลดีมาแบ่งปันกับเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอ

5. จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยการสร้างแรงจูงใจให้กับครูด้านความรักและ ศรัทธาในวิชาชีพ ยึดมั่นในอุดมการณ์ของวิชาชีพ ปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีของวิชาชีพ ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตนตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ วัฒนธรรมที่ดีและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพ และช่วยเหลือสมาชิกในสังคมให้มีแนวทางในการปฏิบัติตนต่อตนเองและสังคมที่เหมาะสม

6. การบริหารหลักสูตร โดยการให้ครูศึกษาด้วยตนเองจากเอกสารหลักสูตร เว็บไซต์ หรือการ สนทนาสรุปร่วมกันระหว่างผู้เข้ารับการพัฒนาและวิทยากร หรือการระดมความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร นอกจากนี้ ควรมีการทบทวนการปรับปรุงหลักสูตรตาม ใบบางเพราะจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงในการจัดการเรียนรู้

7. การพัฒนาผู้เรียน โดยการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการประยุกต์ ให้เข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ เพื่อสอนให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ในเรื่องต่าง ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ และสร้างความคิดของผู้เรียนไปสู่สิ่งใหม่ได้บรรลุเป้าหมาย

8. การบริหารจัดการชั้นเรียน โดยการให้ครูบูรณาการการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมด้วย รูปแบบหรือวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ ร่วมกัน เรียนรู้จากธรรมชาติ และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา โดยใช้เทคโนโลยี ช่วยสอนและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์จากสิ่งที่เรียนจริง

9. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน มุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองด้านการวิจัยในชั้นเรียนมาปรับปรุงพัฒนา ในการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ และครูดีขึ้น

10. ภาวะผู้นำครู โดยการให้ครูมีการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้เหมาะสมกับ ผู้เรียน เพื่อสร้างบรรยากาศอันดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออก กล้าที่จะแสวงหาวิธีแก้ปัญหาและขอความช่วยเหลือในกรณีที่ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาและความท้าทาย ต่าง ๆ

11. การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยการให้ครูจัด กิจกรรมเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองในการรายงานผลการเรียนของผู้เรียนให้ผู้ปกครอง

ทราบในทุกภาคเรียน และจัดทำปายนิเทศ เสนอผลงานนักเรียนให้ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ รวมถึงการเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็น ประสพการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเองและสอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงของสังคมและชุมชนที่อยู่อาศัย

บทสรุป

การศึกษาไทยยุคประเทศไทย 4.0 เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ ความรู้ที่มีอยู่ทุกหนทุกแห่งบนโลกนี้ มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ มา ตอบสนองความต้องการของสังคม ดังนั้น แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูระดับประถมศึกษา ยุคประเทศไทย 4.0 เพื่อให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการสอนในยุคประเทศไทย 4.0 ประกอบด้วย 1) สมรรถนะหลัก ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การบริการที่ดี การพัฒนานตนเอง การทำงาน เป็นทีม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู และ 2) สมรรถนะประจำสายงาน ได้แก่ การบริหาร หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำครู การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการ จัดการเรียนรู้ ซึ่งครูจะเป็นผู้สอนอย่างเดียวเหมือนในอดีตไม่ได้ จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วย โดยที่ครูจะมีหน้าที่ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ การสอน กระบวนการวางแผน และการนำ เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และยังสามารถนำมาใช้ได้อย่างแท้จริงกับการปฏิบัติ หน้าที่ของครูที่มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาตามยุคสมัยและเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยให้ครูมีความพร้อมใน การจัดการเรียนการสอนและสร้างความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตรงตามพัฒนาการ และศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน และช่วยทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทางด้านความรู้ และจิตใจ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการเป็นครูในยุคประเทศไทย 4.0 ตามนโยบายของรัฐบาล ต่อไป

บรรณานุกรม

- ครุศาสตร์ปัญญา. (2563). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะทักษะครูในศตวรรษที่ 21. สืบค้นจาก <https://karusatpanya.org>
- ดิเรก พรสีมา. (2559). ครูไทย 4.0. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_345042
- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (ม.ป.ป.). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อการพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้นจาก http://www.pharmacy.cmu.ac.th/unit/unit_files/files_download/2014-04-10.pdf
- บุญชนก ธรรมวงศา. (2561). 4CS: สี่ทักษะการเรียนรู้ที่ควรมี ฝึกกันได้ และไม่ต้องใช้พรสวรรค์. สืบค้นจาก <https://thepotential.org/knowledge/4cs-for-21st-century-learning/>
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21. สืบค้นจาก [http://planning2.mju.ac.th/goverment/20111119104835_planning/Doc_25590823143652_358135.pdf](https://www.trueplookpanya.com/education/content/68571/-teaartedu-teaart-teaarttea-สุนันท์ สีพาย และไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2561). เปลี่ยนผ่านการศึกษาไทยสู่การศึกษา 4.0. วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 24,(2), หน้า 13-27.</p><p>สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). แนวคิดเกี่ยวกับประเทศไทย 4.0. สืบค้นจาก <a href=)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครู. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.